

Рекомендовано Вченою радою
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"
Протокол № 2 від 28 жовтня 2013 р.

Видання здійснено за сприяння Міжнародної Експертної Агенції
"Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології

Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Ляшенко С.І., Коцур В.П.,
Рик С.М., Онкович Г.В.

Відповідальний редактор випуску:

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" – Додаток 1 до Вип. 31, Том VIII (50) : Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – К.: Гнозис, 2013. – 598 с.

Humanitarian Bulletin SU "Pereyaslav-Khmel'nitsky Pedagogical University by H.Skovoroda" – Supplement 1 to Vol. 31, Volume VIII (50): Thematic Issue "Higher Education in Ukraine in the context of integration into the European educational space." - K.: Gnosis, 2013. - 598 p.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту, а також - умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах. Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISBN 978-966-8840-94-4(8)

- © Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди, 2013 р.
- © Східно-Європейський Інститут Психології, 2013 р.
- © НТУУ "Київський політехнічний інститут", 2013 р.
- © Видавництво "Гнозис", 2013 р.

ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Додаток 1 до Вип. 31, том VIII (50), 2013 р.

Тематичні рубрики випуску:

Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти
в Україні, Європі та світі

Управління якістю освіти: стандартизація та інноваційність

Моніторинг якості освіти: засоби, технології та перспективи

**Сучасний освітній менеджмент: економічні, організаційні та психологічні
засоби реалізації в Україні, Європі та світі**

Філософія та психологія освіти

Послідовність загальної середньої та вищої освіти
як європейський стандарт

Новітні засоби навчання: проблеми впровадження та стандартизації

**Психолого-педагогічні та організаційні умови запровадження європейських
стандартів вищої освіти в Україні**

ВАСИЛЬЄВА Н.В.,

кандидат медичних наук, доцент,
кафедра нервових хвороб, психіатрії
та медичної психології
ім. С.М. Савенка,
Буковинський державний
медичний університет,
м. Чернівці

ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ВИКЛАДАЧА-КУРАТОРА У ВИХОВНІЙ РОБОТІ З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ

Висвітлюється досвід колективу кафедри нервових хвороб, психіатрії та медичної психології Буковинського державного медичного університету в організації виховної роботи зі студентами-іноземцями. У роботі наведено особливості роботи викладача-куратора та його роль у формуванні особистості іноземного студента. Визначені напрямки виховної роботи викладача-куратора з іноземними студентами.

Ключові слова. Викладач-куратор, виховання, іноземні студенти.

Освещается опыт коллектива кафедры нервных болезней, психиатрии и медицинской психологии Буковинского государственного медицинского университета в организации воспитательной работы со студентами-иностранцами. В работе изложены особенности работы преподавателя-куратора и его роль в формировании личности иностранного студента. Определены направления воспитательной работы преподавателя-куратора с иностранными студентами.

Ключевые слова. Преподаватель-куратор, воспитание, иностранные студенты.

Experience of staff of Department of Nervous Diseases, Psychiatry and Medical Psychology of Bukovinian State Medical University in the organization of educational work with foreign students is widely elucidated. In article the peculiarities of work of the tutor and his role in formation of the personality of the foreign student are stated. The directions of educational work of the tutor with foreign students are defined.

Key words. Tutor, education, foreign students.

Нормативна база Болонського процесу та його завдання, в першу чергу, пов'язані зі студентами. Саме вони є тим центром, навколо якого вибудовується вся система. Лісабонська конвенція, Сорбонська і Болонська декларації визнали, що основною метою підписаних документів є полегшення доступу студентам навчальних закладів до освітніх ресурсів та ринків праці інших країн. Тому, на сьогоднішній день, привабливість вищого навчального закладу для студентів – це великої ваги комплексна компонента, яка включає перспективу для кар'єри, що надає університет, якість та вартість навчання, вартість проживання, доступність побутових послуг, наявність стипендіальних програм, повага до європейських та світових цінностей, відсутність міжнародних та релігійних конфліктів, відповідність європейським освітнім стандартам тощо. Більшості цих вимог відповідають вищі медичні навчальні заклади України.

На всіх етапах впровадження Болонського процесу проголошувалося, що він є добровільним, полісуб'єктивним, ґрунтується на цінностях європейської освіти і культури, не нівелює національних особливостей освітніх систем різних країн Європи, багатоваріантним, гнучким, відкритим і поступовим. Поєднання цих постулатів з якісною підготовкою майбутніх спеціалістів, багаторічними традиціями вітчизняної медичної школи та доступністю вищої освіти пояснює тенденцію до збільшення контингенту іноземних студентів у медичних вищих навчальних закладах України. Буковинський державний медичний університет є одним з тих вищих навчальних закладів, в якому кількість іноземних студентів із Близького Сходу, Африки та Індії невпинно зростає з кожним роком, що свідчить про конкурентоспроможність освіти, здобутої в стінах нашого закладу.

Перед викладачами вищих навчальних закладів, крім підготовки конкурентоспроможного фахівця відповідної галузі, постає і інше завдання: сформувати особистість студента – носія високої моралі та духовності. Такий напрям навчально-виховного процесу базується на принципі гуманізації навчального закладу, який ґрунтується на утвердженні людини як вищої соціальної цінності, створення умов для розвитку здібностей людини. Формування особистості людини триває все життя, втім період навчання у вищій школі відіграє особливу роль у цьому процесі. Саме в цей час у студента закладаються основи тих якостей спеціаліста, з якими він ввійде в нову для нього атмосферу діяльності, де відбуватиметься його подальший розвиток як особистості [1]. Таким чином, завданням викладача-куратора є не тільки створення належних умов навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, але і гуманітаризація освіти, яка передбачає формування молодого людини, виховання у неї відповідального ставлення до навколишнього середовища. Отже, викладачу та викладачу-куратору групи іноземних студентів

відводяться різні ролі. Викладач групи іноземних студентів має володіти певним рівнем педагогічної майстерності, від якого залежить можливість застосовувати особливу тактику викладання предмету, яка полягає у вмінні донести до студентів-іноземців програмний матеріал з урахуванням їхньої ментальності, психологічних особливостей, уникнути таких важливих недоліків організації навчального процесу, як переважання репродуктивних форм навчання, методів пасивного засвоєння матеріалу, а також дисбалансу між теоретичною і практичною підготовками [2]. Інша роль відводиться викладачу-куратору групи іноземних студентів. Крім вищеперерахованого, він повинен мати відповідний досвід виховної роботи, життєвий досвід, бути толерантним вихователем з широким кругозором і властивостями лідера.

Враховуючи все вищенаведене, питання особистісного становлення студентів в аспекті їхньої професійної діяльності має постійно знаходитися в центрі уваги вищої школи. Тому ми пропонуємо теоретичне обґрунтування ролі викладача-куратора у виховній роботі з іноземними студентами.

Виховна робота з іноземними студентами повинна враховувати особливості їх становища в Україні, зокрема: зміну звичного оточення; відірваність від дому з втратою батьківської опіки; нові соціальні умови і соціальні ролі (нова роль студента і пов'язані з нею функції); мовний бар'єр; зростання навчального та педагогічного навантаження. Складність роботи з іноземними студентами полягає в тому, що контингент, який ми навчаємо - це люди різної віри, ментальності, віку, національності і життєвого досвіду.

Очевидно, що проведення виховної роботи та здійснення допомоги студентам в адаптації до умов навчального закладу залежить не тільки від рішень та побажань конкретного навчального закладу. Виховна робота проводиться згідно наказу МОЗ України від 27.11.2008 р. № 687 "Про покращення виховної роботи у вищих медичних та фармацевтичних навчальних закладах I-IV рівнів акредитації, закладах післядипломної освіти, науково-дослідних установах і закладах охорони здоров'я", рішення колегії МОН України від 25.06.2009 р., протокол № 7/2-4 "Про затвердження Концепції національного виховання студентської молоді", наказу МОН України від 22.01.2010 р. № 28 "Про оголошення розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.12.2009 № 1494-р", наказу МОЗ України від 10.01.2013 № 10 «Про удосконалення виховної роботи у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах IV рівня акредитації та закладах післядипломної освіти МОЗ України, забезпечення безпеки перебування і навчання іноземних громадян». Ці накази регламентують різні напрями виховної роботи зі студентською молоддю [3], в т.ч. розробку тематики і проведення лекцій та бесід викладачів з питань взаєморозуміння, взаємоповаги та позитивної психологічної налаштованості представників різних націй, поваги до культурних, національних та релігійних

традицій народів світу, становлення толерантних міжособистісних відносин у студентському середовищі; організації святкування головних державних та релігійних свят країн, студенти з яких навчаються у вищих навчальних закладах з вживанням додаткових заходів щодо недопущення образ релігійних почуттів іноземних студентів та забезпечення безпеки у місцях навчання та проживання іноземних громадян; проведення спільних вечорів відпочинку українських та іноземних студентів, що сприяє створенню доброзичливого психологічного клімату в навчальному колективі.

В Буковинському державному медичному університеті рішення проблем адаптації іноземних студентів до умов навчально-виховного процесу відводиться інституту кураторства. Саме виховний вплив кураторів дозволяє зробити процес адаптації та залучення іноземних студентів до навчального процесу університету найбільш ефективним. Прийняття і дотримання групових, соціальних і етичних норм здійснюється в першу чергу через кураторів. У деяких студентів складності адаптації пов'язані з відсутністю інформації про життя всередині університету, і тут також важливою є підтримка куратора. Компетентність куратора в питаннях життєдіяльності університету, групи, його емоційне ставлення до студентів, тобто характер міжособистісного контакту - одна з головних умов успішної адаптації та виховної роботи серед іноземних студентів. Саме викладачу – куратору відводиться провідна роль у визначенні конкретної проблеми та обранні комплексного підходу для її вирішення. Робота куратора групи будується індивідуально в кожному випадку (у вигляді колективної роботи з усією групою або індивідуальної роботи з кожним окремим студентом). Тобто робота викладача-куратора з групою іноземних студентів має комплексний підхід для вирішення конкретно поставлених задач з використанням різних форм виховання. Ці форми можуть передбачати бесіди на відповідні теми, екскурсії, зустрічі з цікавими людьми, відвідування історичних міст, наведення прикладів з життя видатних людей. Роль куратора групи на даному етапі виховної роботи – це роль організатора, натхненника студентської творчості, генератора ідей по розвитку загальноосвітніх знань, духовного розвитку студентів. Куратор допомагає студентам швидше звикнути до умов сьогодення, розширює їх світогляд, посилює мотивацію до вивчення предмету. Робота кураторів направлена на створення в академічних групах здорового мікроклімату, на підвищення загальноосвітнього і культурного рівня та інтересу до майбутньої професії. Необхідно відмітити неосціненну роль індивідуальних та групових бесід та рекомендацій з приводу успішності, особистих справ, актуальних життєвих проблем, міжнаціональних відносин, стану здоров'я та медичного обслуговування, проблем молоді, побуту та відпочинку. Подібні бесіди бувають успішними тільки тоді, коли між куратором і студентами виникає співробітництво і взаєморозуміння.

Куратор стимулює інтерес до навчання, спілкування, пробуджує творчу активність студентів-іноземців.

Ввійшло в традицію нашого університету святкування днів незалежності, національних свят країн, з яких навчаються студенти. Щорічно в університеті студенти-іноземці з нетерпінням чекають проведення дня студента, дня медичного факультету №3. Значна увага приділяється офіційній церемонії прийняття клятви Гіппократа, присяги лікаря та випускного вечора іноземних студентів. Вони активно залучаються для участі в новорічних вечорах, просвітницьких акціях (до Міжнародного дня боротьби з ВІЛ-інфекцією, Всесвітнього дня науки), різноманітних спортивних заходах (з крикету та баскетолу), Всеукраїнських студентських олімпіадах та науково-практичних конференціях, які проходять не тільки в Чернівцях, але і в Ужгороді, Одесі, Тернополі. Приємно відзначити, що іноземні студенти, які навчаються в нашому університеті, є неодноразовими призерами щорічного обласного конкурсу «Чисті роси».

Таким чином, роль викладача-куратора полягає у етичному вихованні студентів-іноземців, що включає й організацію їх дозвілля. Опитування серед студентів свідчить про те, що не дивлячись на їх певну активність у проведенні різноманітних заходів, все ж існує необхідність удосконалення цього напрямку роботи куратора. Виявилось, що близько третини студентів не можуть цікаво організувати своє дозвілля, раціонально розподілити свій час, не відвідують театр та філармонію. Оскільки сучасний лікар повинен бути не тільки фахівцем своєї справи, але і грамотним спеціалістом з широким кругозором, рівень його культури та інтелігентність залежить від того, що він читає. У час комп'ютерних технологій стає все більш відчутним брак людського спілкування. Тому студентів так притягує комп'ютер з його соціальними мережами, де можна провести час у листуванні з віртуальними друзями. Але і тут грамотний куратор спробує ненав'язливо привчити своїх студентів до світової класичної літератури...за допомогою читання електронних книг. Це є надзвичайно важливим фактором формування особистості майбутнього лікаря, оскільки мова йде про цінності світового масштабу.

Звичайно, існують фактори, які перешкоджають студентам-іноземцям нормально вчитися. На жаль, певна частка студентів (на щастя, дуже мала) здобуває професію лікаря не за власним бажанням, а за бажанням батьків. Звичайно, високої мотивації в отриманні знань тут немає. Крім того, серед причин, які заважають добре вчитися, студенти називали погані умови проживання в гуртожитку (брак домашнього затишку, шум, неможливість самоти, труднощі у приготуванні їжі тощо). Частина студентів скаржилася на нестачу грошей та погане здоров'я. Слід відмітити, що не всі студенти успішно проходять акліматизацію, часто хворіють на респіраторні інфекції, стражда-

ють від хронічної соматичної патології (гастритів, гепатитів, колітів, пієлонефритів, бронхіальної астми тощо). За нашими спостереженнями слід зазначити і низький рівень санітарно-гігієнічних навичок у студентів-іноземців. Тож, не дивно, що вони часто хворіють не тільки на простудні захворювання, але і на захворювання шлунково-кишкового тракту. Тому, вважаємо за доцільне введення на першому році навчання елективного курсу домоведення, де можна популярно викладати студентам навички ведення господарства, купівлі і заготівлі продуктів, гігієнічні основи тощо.

Колектив кафедри систематизував уявлення про характерологічні особливості іноземних студентів, які доцільно враховувати у навчальному процесі та виховній роботі:

1. Студенти-іноземці в переважній більшості відносяться до поліхромних культур (за класифікацією засновника теорії міжкультурної комунікації Е. Холла) і тому не вміють чітко планувати свій час. З цієї причини їм складно не запізнюватися на заняття в перші місяці навчання у навчальному закладі, оскільки в їх країнах подібна поведінка не осуджується. Тому куратор повинен навчити їх раціонально використовувати час.

2. Студенти з Африки звикли на батьківщині до більш авторитарного стилю спілкування викладача. Тому серед них домінує досить чітке розуміння субординації у стосунках з викладачами при високій оцінці доброзичливого, демократичного ставлення. Цій категорії студентів притаманне загострене відчуття власної гідності.

3. Викладачі-куратори знають, наскільки відрізняються національні моделі поведінки студентів, які приїхали з різних регіонів. Тому для практичного застосування зручною є класифікація культур, запропонована Річардом Льюїсом [4]. Згідно цій класифікації студенти з арабських країн відносяться до поліактивних культур, отже їм притаманна емоційність, імпульсивність, багатослівність, відсутність пунктуальності.

4. Майже всім без винятку іноземним студентам притаманне більш прагматичне ставлення до засвоєння корисних знань та навичок. Водночас вони досить швидко помічають послаблення контролю з боку викладача.

5. Сприятливий психологічний клімат у студентському колективі може забезпечити лише високоосвічений, грамотний викладач-куратор з високим рівнем загальної культури. При роботі з іноземними студентами він повинен добре розуміти важливість вербальної і невербальної комунікації. Основними компонентами останньої є міміка, жести, постава, погляд, зовнішній вигляд в цілому тощо. Це також сприяє підтриманню психологічної рівноваги в групі іноземних студентів.

Список використаних джерел:

1. Кульчицький В.Й. Формування професіогенезу особистості студентів медичних ВУЗів України /В. Й. Кульчицький // Медична освіта. – 2012. - № 1. - С.36-39.
2. Використання сучасних інформаційних технологій для удосконалення самостійної роботи студентів /Л. Д. Чулак, А. О. Бас, В. Г. Шутурмінський, В. В. Корчемний //Медична освіта. - 2011. - № 1. – С.11-14.
3. Волосовець О.П. Про стан виховної роботи у вищих навчальних закладах ІV рівня акредитації МОЗ України / О.П. Волосовець, Ю. С. П'ятницький, К. В. Баранніков, І. С. Вітенко, І. В. Мельник, Н. В. Раковець //Медична освіта. – 2011. - №2. – С. 31-36.
4. Льюис Р. Деловые культуры в международном бизнесе. От столкновения к взаимопониманию, пер. с англ. – 2-е изд. – М.: Дело, 2001, с. 95.